

Περιβαλλοντική Αγωγή και Εκπαίδευση στο Πλαίσιο της Αειφόρου Ανάπτυξης

Γιώργος Αμπατζίδης

ΔΠΜΣ Εκπαίδευση για την Αειφορία και το
Περιβάλλον

ακαδημαϊκό έτος 2023-2024

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-ρίζες

- Οι ρίζες της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μπορούν να αναζητηθούν ενδεχομένως στις ιδέες φιλοσόφων όπως ο Rousseau
 - ✓ αναφέρθηκε στη σημασία μιας εκπαίδευσης που εστιάζει στο περιβάλλον
- Οι ρίζες της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μπορούν να αναζητηθούν ενδεχομένως στις ιδέες φυσιοδιφών όπως ο Louis Agassiz
 - ✓ του αποδίδεται η φράση «μελετήστε τη φύση, όχι τα βιβλία!»

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-ρίζες

- Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα αναπτύχθηκε ένα δυναμικό κοινωνικό κίνημα με προβληματισμούς γύρω από την έννοια της φύσης ως αντίδραση στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος που έφερε η βιομηχανική επανάσταση
- Το κίνημα αυτό εξέφρασε ένα εύρος προσεγγίσεων των σχέσεων ανθρώπου και φύσης με ενωτικό παράγοντα την ιδέα της προστασίας της φύσης
- Η ιδέα της προστασίας της φύσης ήταν ο κύριος προβληματισμός γύρω από τον οποίο αναπτύχθηκε το κίνημα της εκπαίδευσης για την διατήρηση της φύσης (conservation education) το οποίο αναπτύχθηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στις ΗΠΑ και εμφανίστηκε στην Ευρώπη δυναμικά κυρίως στα 1930

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-ρίζες

- Στόχος της εκπαίδευσης για τη διατήρηση της φύσης είναι
 - ✓ η ευαισθητοποίηση σε θέματα προστασίας και διατήρησης της φύσης
 - ✓ η ευαισθητοποίηση σε θέματα ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών πόρων
- Παράλληλα με την εκπαίδευση για τη διατήρηση της φύσης δημιουργήθηκε το κίνημα για τη μελέτη της φύσης (Nature Study Movement)
- Η κυκλοφορία του βιβλίου *Nature Study for the Common School* του Wilbur Jackman το 1891 θεωρείται πως εισηγήθηκε εν πολλοίς το συγκεκριμένο κίνημα το οποίο κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα αναπτύχθηκε σημαντικά σε ΗΠΑ και Ηνωμένο Βασίλειο

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-ρίζες

- Στόχος του κινήματος για τη μελέτη της φύσης είναι
 - ✓ η ευαισθητοποίηση σε θέματα ομορφιάς και μεγαλοπρέπειας της φύσης
 - ✓ η ανάπτυξη σεβασμού προς τη φύση
- Ιδέες και κινήματα όπως τα παραπάνω προώθησαν μέχρι τη δεκαετία του 1960 στην εκπαίδευση την ιδέα της διατήρησης και προστασίας της φύσης και καινοτόμες προσεγγίσεις και πρακτικές
- Κατά τη δεκαετία του 1960 το ενδιαφέρον μετατοπίζεται από την ιδέα της προστασίας και διατήρησης της φύσης στην ιδέα της αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-ρίζες

- Το περιβάλλον εμφανίζεται ως μια νέα έννοια η οποία είναι πιο διευρυμένη από την έννοια της φύσης καθώς ενσωματώνει την αλληλεπίδραση των παραγόντων που δρουν συνδυαστικά στη φύση και την κοινωνία
- Κατά τη δεκαετία του 1960 με αφορμή την όξυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και όχημα το περιρρέουν κοινωνικό κλίμα αναπτύσσονται κοινωνικά κινήματα που υπερβαίνουν το αίτημα για προστασία και διατήρηση της φύσης και στρέφονται γύρω από το περιβάλλον το οποίο ενσωματώνει επιπλέον κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις
- Βασικός άξονας του προβληματισμού είναι η σχέση οικονομίας-κοινωνίας-περιβάλλοντος και βασικό αίτημα ο επαναπροσδιορισμός της έννοιας της ανάπτυξης

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-ρίζες

- Συνέπεια της αλλαγής προσανατολισμού από τη φύση στο περιβάλλον είναι και η μετάβαση από εκπαιδευτικά κινήματα με άξονα τη φύση σε εκπαιδευτικά κινήματα με άξονα το περιβάλλον
 - ✓ το κίνημα αυτό ονομάζεται Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (ΠΕ)
- Η ΠΕ υποστηρίχθηκε από εκπαιδευτικές και περιβαλλοντικές οργανώσεις ως εκείνη η εκπαίδευση που θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για την
 - ✓ επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων
 - ✓ προώθηση αλλαγών στα πεδία της οικονομίας και πολιτικής
 - σχέση ανθρώπου και περιβάλλοντος (κοινωνία και φύση)

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-ρίζες

- Τη δεκαετία του 1970 οργανώνονται διεθνή συνέδρια τα οποία καθορίζουν τους βασικούς στόχους της ΠΕ οι οποίοι αναπτύσσονται σε τρεις άξονες
 - ✓ ευαισθητοποίηση γύρω από το περιβάλλον και οικοδόμηση γνώσης για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων
 - ✓ καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών σε σχέση με το περιβάλλον
 - ✓ ανάπτυξη δράσης για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-ρίζες

- Το παιδαγωγικό πλαίσιο της ΠΕ διαμορφώνεται καινοτόμο και εισηγείται έννοιες και πρακτικές όπως
 - ✓ η διεπιστημονική προσέγγιση της πραγματικότητας
 - ✓ το άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινότητα και τον κόσμο
 - ✓ η βιωματική προσέγγιση της γνώσης
 - ✓ η μάθηση μέσω ανακάλυψης
 - ✓ η μελέτη θεμάτων από το άμεσο περιβάλλον
- Η ρητορική της ΠΕ εστιάζει σε έννοιες όπως η ποιότητα ζωής, η αλλαγή της σχέσης ανθρώπου και φυσικού περιβάλλοντος, η πολιτική και κοινωνική ευθύνη για το περιβάλλον, η τροποποίηση της έννοιας της οικονομικής ανάπτυξης

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-ρίζες

- Η έννοια της ΠΕ προσδιορίζεται για πρώτη φορά το 1970 στη διάρκεια διεθνούς συνάντησης εργασίας για την ΠΕ στα σχολικά προγράμματα στη Νεβάδα των ΗΠΑ
 - ✓ *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση είναι η διαδικασία αναγνώρισης αξιών και αποσαφήνισης εννοιών τέτοιων ώστε να αναπτυχθούν οι αναγκαίες δεξιότητες και στάσεις για την κατανόηση και εκτίμηση της αλληλοσυσχέτισης μεταξύ ανθρώπου, πολιτισμού και βιοφυσικού περιβάλλοντος. Απαιτεί ενεργό ενασχόληση με τη λήψη αποφάσεων και τη διαμόρφωση ενός κώδικα συμπεριφοράς για θέματα που αφορούν την ποιότητα του περιβάλλοντος*

ΔΕΠΠΣ Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

- Σκοπός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι να
 - ✓ συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον του
 - ✓ να ευαισθητοποιηθούν για τα προβλήματα που συνδέονται με αυτό και να δραστηριοποιηθούν με ειδικά προγράμματα ώστε να συμβάλουν στη γενικότερη προσπάθεια αντιμετώπισής τους
- Ως εκπαιδευτική διαδικασία / δραστηριότητα οδηγεί στη διασαφήνιση εννοιών, την αναγνώριση αξιών, την ανάπτυξη / καλλιέργεια ψυχοκινητικών δεξιοτήτων και στάσεων που είναι απαραίτητες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στη διαμόρφωση κώδικα συμπεριφοράς γύρω από τα προβλήματα που αφορούν στην ποιότητα του περιβάλλοντος σε ατομικό και στη συνέχεια σε ομαδικό/ κοινωνικό επίπεδο

ΔΕΠΠΣ Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

- Η έννοια του περιβάλλοντος στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση αντιμετωπίζεται με την ολιστική διάστασή του και περιλαμβάνει τις παρακάτω εκφάνσεις: Φυσικό, Τεχνητό/δομημένο, Κοινωνικο-Οικονομικό και Ιστορικό περιβάλλον. Για το λόγο αυτό κάθε θέμα/πρόβλημα μελετάται διεπιστημονικά και διαθεματικά

ΔΕΠΠΣ Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

- Κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων/ δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης επιδιώκεται
 - ✓ η διεπιστημονική και διαθεματική προσέγγιση του θέματος/προβλήματος
 - ✓ η έμφαση στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών και τη χρήση ενεργητικών μεθόδων: συζήτηση - αντιπαράθεση απόψεων, έρευνα, κριτική επεξεργασία και δράση
 - ✓ ο προσανατολισμός στην πρόληψη ή επίλυση περιβαλλοντικών θεμάτων ή προβλημάτων
 - ✓ η εστίαση στην αειφόρο διαχείριση και ανάπτυξη του περιβάλλοντος
 - ✓ η εστίαση της προσοχής στην παρούσα αλλά και τη μελλοντική κατάσταση του περιβάλλοντος

ΔΕΠΠΣ Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

- ✓ η άμεση δράση σε τοπικό επίπεδο με στόχο μακροχρόνια αποτελέσματα σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο
- ✓ η ευαισθητοποίηση στην ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και την “ορθή χρήση” της Τεχνολογίας
- ✓ η παροχή ίσων ευκαιριών για την απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων που χρειάζονται για την προστασία του Περιβάλλοντος
- ✓ η ανάδειξη συνεργασίας, καλλιέργειας αξιών και δημιουργίας νέων προτύπων, στάσεων και συμπεριφορών ατόμων, ομάδων και κοινωνίας απέναντι στο περιβάλλον
- ✓ το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και τη ζωή

ΔΕΠΠΣ Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Άξονες γνωστικού περιεχόμενου	Γενικοί Στόχοι (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αξίες)	Ενδεικτικές θεμελιώδεις έννοιες διαθεματικής προσέγγισης
Αέρας-Ατμόσφαιρα-Κλιματικές αλλαγές	Να κατανοήσουν τη σχέση/ αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον Να συσχετίζουν αρχές και έννοιες των Φυσικών Επιστημών με την καθημερινή πραγματικότητα	Αλληλεπίδραση, μεταβολή, ισορροπία, σύστημα, χώρος, χρόνος

ΔΕΠΠΣ Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Στόχοι	Θεματικές ενότητες	Ενδεικτικές δραστηριότητες
<p>Να γνωρίσουν τα συστατικά του αέρα και τις ιδιότητες τους.</p> <p>Να διαχωρίζουν τις έννοιες καιρός και κλίμα.</p> <p>Να παρατηρούν, να καταγράφουν στοιχεία και μετρήσεις των κλιματικών στοιχείων : θερμοκρασία, υγρασία, κατεύθυνση ανέμου, ύψος βροχόπτωσης, νέφωση.</p> <p>Να οργανώνουν αρχεία.</p> <p>Να εξοικειωθούν με διαδικασίες εύρεσης του μικροκλίματος της περιοχής του σχολείου τους.</p> <p>Να καταγράψουν τους κυριότερους ρυπαντές του αέρα και της ατμόσφαιρας.</p> <p>Να καταγράψουν τις ανθρώπινες παρεμβάσεις που προκαλούν τις κλιματικές αλλαγές.</p> <p>Να καταγράψουν τις συνέπειες εξαιτίας των κλιματικών αλλαγών.</p> <p>Να αξιοποιούν τις πληροφορίες των δελτίων πρόγνωσης του καιρού.</p> <p>Να ευαισθητοποιηθούν στη λήψη μέτρων για την προστασία της ατμόσφαιρας και να προτείνουν λύσεις.</p>	<p>Αέρας /Ατμόσφαιρα/ Κλιματικές αλλαγές</p> <p>Τα συστατικά του αέρα</p> <p>Η ρύπανση του αέρα των εσωτερικών χώρων</p> <p>Η ρύπανση του αέρα των πόλεων</p> <p>Οι έννοιες καιρός και κλίμα</p> <p>Κατασκευή απλών μετεωρολογικών οργάνων και λήψη μετρήσεων</p> <p>Η σχέση καιρικών και κλιματικών συνθηκών με την κίνηση της Γης</p> <p>Οι επικείμενες κλιματικές αλλαγές εξαιτίας της ελάττωσης του στρώματος του όζοντος και του προβλήματος του φαινομένου του θερμοκηπίου ως αποτέλεσμα των ανθρωπίνων παρεμβάσεων</p> <p>Η συσχέτιση των κλιματολογικών συνθηκών με την παραγωγή, τη δόμηση, τις πλημμύρες, τον αθλητισμό, τον τουρισμό, τα φυσικά και ανθρωπολογικά γνωρίσματα και την υγεία</p>	<p>Ανάπτυξη σχεδίου εργασίας με θέμα «Η προστασία της ατμόσφαιρας-Κλιματικές αλλαγές»</p>

Παιδαγωγικό πλαίσιο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

- Η ΠΕ

- ✓ υποστηρίζει τη μαθητοκεντρική εκπαίδευση
- ✓ προάγει τη σύνδεση της γνώσης με τα ενδιαφέροντα των μαθητών και την καθημερινότητα
- ✓ προάγει την ενεργητική και συνεργατική μάθηση
- ✓ αξιοποιεί την προϋπάρχουσα γνώση των μαθητών στην οικοδόμηση γνώσης
- ✓ υποστηρίζει την καλλιέργεια κριτικής σκέψης
- ✓ διευρύνει το μαθησιακό περιβάλλον περιλαμβάνοντας και χώρους εκτός σχολικής αίθουσας
- ✓ ενθαρρύνει τη σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία

Παιδαγωγικό πλαίσιο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

- Η ΠΕ χαρακτηρίζεται από την
 - ✓ εποικοδομητική προσέγγιση της μάθησης
 - ✓ συνεργατική μάθηση
 - ✓ διαθεματικότητα
 - ✓ καλλιέργεια αξιών
 - ✓ καλλιέργεια κριτικής σκέψης
 - ✓ καλλιέργεια συστημικής σκέψης
 - ✓ προαγωγή της συμμετοχής σε δημοκρατικές διαδικασίες
 - ✓ προαγωγή της ανάληψης πρωτοβουλίας

Επισκόπηση 1 (διεθνής)

- 119 άρθρα δημοσιευμένα σε 39 επιστημονικά περιοδικά από το 1994-2013
 - ✓ όλα τα άρθρα αφορούν τα αποτελέσματα εφαρμογής προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΠΕ) με μαθητές από 33 χώρες
 - το 47% των ερευνών αφορούν μαθητές από τις ΗΠΑ
- Τεχνική συλλογής δεδομένων
 - ✓ 82% χρήση ερωτηματολογίου
 - ✓ 29% ατομικές συνεντεύξεις
 - ✓ 19% παρατήρηση
 - ✓ 13% ανάλυση περιεχομένου σε κείμενα των μαθητών
 - ✓ 18% άλλες τεχνικές (πχ. καταγραφές υπολογιστικών συστημάτων, σχέδια, εννοιολογικοί χάρτες)

Επισκόπηση 1 (διεθνής)

- Η συλλογή δεδομένων μετά τη διδακτική παρέμβαση στις περισσότερες περιπτώσεις πραγματοποιήθηκε αμέσως μετά την παρέμβαση
 - ✓ στο 29% των ερευνών έγινε συλλογή δεδομένων σε χρόνο απομακρυσμένο από την ολοκλήρωση της διδακτικής παρέμβασης
 - στο 76% αυτών των περιπτώσεων η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε μεταξύ 1 και 6 μηνών μετά την ολοκλήρωση της διδακτικής παρέμβασης
- Οι περισσότερες έρευνες αφορούν μαθητές 11-14 ετών (57%)
 - ✓ η δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία ερευνών είναι αυτή που αφορά μαθητές δημοτικού σχολείου (5-11 ετών, 47%) με έμφαση στις μεγαλύτερες τάξεις (9-11 ετών)

Επισκόπηση 1 (διεθνής)

- Αναφορικά με τη διάρκεια
 - ✓ το 76% των ερευνών αφορά προγράμματα ΠΕ με διάρκεια από 1 έως 6 μήνες
 - ✓ το 15% των ερευνών αφορά προγράμματα ΠΕ με διάρκεια μικρότερη από ένα μήνα
 - ✓ οι υπόλοιπες έρευνες αφορούν προγράμματα ΠΕ με διάρκεια από 7 μήνες έως 3 χρόνια
- Η θεματολογία των προγραμμάτων ΠΕ αφορά
 - ✓ συγκεκριμένα θέματα (νερό, ανακύκλωση)
 - ✓ το περιβάλλον γενικά
- Τα προγράμματα ΠΕ πραγματοποιήθηκαν στο σχολείο αλλά και σε ενυδρεία, πάρκα, μουσεία

Επισκόπηση 1 (διεθνής)

- Αναφορικά με τις κατηγορίες αποτελεσμάτων
 - ✓ το 68% των ερευνών αναφέρουν αποτελέσματα που αφορούν τις γνώσεις των μαθητών
 - ✓ το 61% των ερευνών αναφέρουν αποτελέσματα που αφορούν τις στάσεις των μαθητών
 - ✓ το 26% των ερευνών αναφέρουν αποτελέσματα που αφορούν τις δεξιότητες των μαθητών
 - ✓ το 20% των ερευνών αναφέρουν αποτελέσματα που αφορούν τις συμπεριφορές των μαθητών
 - ✓ το 3% των ερευνών αναφέρουν αποτελέσματα που αφορούν προσωπικά χαρακτηριστικά των μαθητών

Επισκόπηση 1 (διεθνής)

- Παραδείγματα γνώσεων των μαθητών που αναφέρονται στις συγκεκριμένες έρευνες
 - ✓ περιβαλλοντική γνώση
 - ✓ οικολογική γνώση
 - ✓ αντίληψη των αλληλεπιδράσεων σε παγκόσμιο επίπεδο
 - ✓ χημική γνώση
 - ✓ γνώση σχετική με τα περιβαλλοντικά προβλήματα
 - ✓ γεωγραφική γνώση
 - ✓ γνώση σχετική με ζητήματα υγείας που συνδέονται με το περιβάλλον
 - ✓ γνώση σχετική με τους κινδύνους που σχετίζονται με το περιβάλλον
 - ✓ γνώση που σχετίζεται με την επιστήμη

Επισκόπηση 1 (διεθνής)

- Παραδείγματα στάσεων των μαθητών που αναφέρονται στις συγκεκριμένες έρευνες
 - ✓ στάσεις απέναντι στο περιβάλλον
 - ✓ ενδιαφέρον για το περιβάλλον
 - ✓ σύνδεση με το φυσικό περιβάλλον
 - ✓ στάσεις απέναντι στο σχολείο
 - ✓ στάσεις απέναντι στο διαδίκτυο
 - ✓ ενδυνάμωση
 - ✓ υπευθυνότητα απέναντι στο περιβάλλον
 - ✓ έννοια του πολίτη
 - ✓ αυτοπεποίθηση για δράση σε ζητήματα περιβάλλοντος
 - ✓ ενδιαφέρον για τη γεωγραφία
 - ✓ ενδιαφέρον για τη γνώση
 - ✓ αξία της φύσης

Επισκόπηση 1 (διεθνής)

- Παραδείγματα δεξιοτήτων των μαθητών που αναφέρονται στις συγκεκριμένες έρευνες
 - ✓ δεξιότητες λήψης απόφασης
 - ✓ δεξιότητες αντιμετώπισης περιβαλλοντικών προβλημάτων
 - ✓ κριτική σκέψη
 - ✓ κοινωνικές δεξιότητες
 - ✓ δεξιότητες συστημικής σκέψης
 - ✓ μεταγνωστικές δεξιότητες
 - ✓ δεξιότητες επικοινωνίας
 - ✓ δεξιότητες ανάγνωσης
 - ✓ δεξιότητες έρευνας
 - ✓ δεξιότητες αυτό-κατευθυνόμενης μάθησης
 - ✓ τεχνολογικές δεξιότητες

Επισκόπηση 1 (διεθνής)

- Παραδείγματα συμπεριφορών των μαθητών που αναφέρονται στις συγκεκριμένες έρευνες
 - ✓ συμπεριφορές που σχετίζονται με το περιβάλλον
 - ✓ ανακύκλωση μπαταριών
 - ✓ εξοικονόμηση νερού
 - ✓ εξοικονόμηση ενέργειας
 - ✓ μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα
- Παραδείγματα προσωπικών χαρακτηριστικών των μαθητών που αναφέρονται στις συγκεκριμένες έρευνες
 - ✓ αυτοεκτίμηση
 - ✓ αυτονομία
 - ✓ ανάπτυξη χαρακτήρα
 - ✓ ωριμότητα

Επισκόπηση 1 (διεθνής)

Κατηγορία αποτελεσμάτων	Θετικά	Αρνητικά	Ουδέτερα	Σύνολο άρθρων
Γνώσεις	79	1	20	81
Στάσεις	64	2	36	73
Δεξιότητες	28	0	8	31
Συμπεριφορές	20	1	11	24
Προσωπικά χαρακτηριστικά	3	0	1	3

Επισκόπηση 2 (διεθνής)

- 87 άρθρα δημοσιευμένα σε 22 επιστημονικά περιοδικά από το 1996 έως το 2013
 - ✓ όλα τα άρθρα αφορούν τη σχέση Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και προσχολικής εκπαίδευσης
- Τα βασικά θέματα που αναδεικνύονται στα συγκεκριμένα άρθρα είναι
 - ✓ πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί την ΠΕ (8 άρθρα)
 - ✓ πώς η ΠΕ μπορεί να ενσωματωθεί στην εκπαιδευτική πρακτική (79 άρθρα)

Επισκόπηση 2 (διεθνής)

- Πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί την ΠΕ
- Η ανίχνευση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για την ΠΕ έγινε με χρήση
 - ✓ συνεντεύξεων
 - ✓ ερωτηματολογίων
- Ανιχνεύονται 3 βασικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την ΠΕ
 - ✓ η ΠΕ αφορά τη διδασκαλία για το περιβάλλον
 - ✓ η ΠΕ αφορά την υποστήριξη των μαθητών για την ανάπτυξη συμπεριφορών φιλικών προς το περιβάλλον
 - ✓ η ΠΕ αφορά την υποστήριξη των μαθητών για την ανάπτυξη κριτικής σκέψης

Επισκόπηση 2 (διεθνής)

- Επισκόπηση ερευνών στις οποίες αναδεικνύεται η αντίληψη πως η ΠΕ αφορά τη διδασκαλία για το περιβάλλον
- Οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την ΠΕ ως το πεδίο που συνδυάζει τη φύση με την επιστήμη
 - ✓ διδάσκουν περιβαλλοντικές έννοιες όπως
 - η μόλυνση
 - ο κύκλος του νερού
 - η αποψίλωση των δασών
 - ζωολογία και βοτανολογία
- Τεχνικές που χρησιμοποιούνται στη διδασκαλία είναι
 - ✓ η εισήγηση
 - ✓ ερωτοαπαντήσεις
 - ✓ αφήγηση

Επισκόπηση 2 (διεθνής)

- Οι γνώσεις των εκπαιδευτικών για το περιβάλλον είναι συχνά περιορισμένες
 - ✓ κάποιοι εκπαιδευτικοί δεν διαχωρίζουν τη φύση από το περιβάλλον
 - ✓ η αντίληψη των εκπαιδευτικών για τη φύση είναι συχνά απλοϊκή και ρομαντική
 - δεν περιλαμβάνει οικονομικές και κοινωνικοπολιτικές προεκτάσεις
- Σε κάποιες περιπτώσεις δεν γίνεται προσπάθεια να προωθηθεί στους μαθητές η ιδέα της ανάληψης κοινωνικής δράσης
 - ✓ θεωρείται δεδομένο πως αν οι μαθητές μάθουν αρκετά για το περιβάλλον θα αναλάβουν πρωτοβουλίες στην κατεύθυνση της προστασίας του

Επισκόπηση 2 (διεθνής)

- Επισκόπηση ερευνών στις οποίες αναδεικνύεται η αντίληψη πως η ΠΕ αφορά την υποστήριξη των μαθητών για την ανάπτυξη συμπεριφορών φιλικών προς το περιβάλλον
- Οι εκπαιδευτικοί εστιάζουν στην ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης από τους μαθητές ώστε να αναπτύξουν φιλικές προς το περιβάλλον συμπεριφορές στο παρόν και στο μέλλον
 - ✓ σε κάποιες περιπτώσεις οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πως μπορούν να το επιτύχουν αυτό μέσω της ανταμοιβής των μαθητών
 - ✓ σε κάποιες περιπτώσεις οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πως μπορούν να το πετύχουν αυτό δρώντας ως πρότυπο

Επισκόπηση 2 (διεθνής)

- Επισκόπηση ερευνών στις οποίες αναδεικνύεται η αντίληψη πως η ΠΕ αφορά την υποστήριξη των μαθητών για την ανάπτυξη κριτικής σκέψης
 - ✓ οι μαθητές θεωρείται πως μπορούν να αναπτύξουν κριτική σκέψη στοχεζόμενοι για τη σύνδεση περιβάλλοντος και κοινωνίας
- Σε μία έρευνα ο εκπαιδευτικός επιχειρεί να διδάξει τη σύνδεση περιβάλλοντος και κοινωνίας μέσα από την ανακύκλωση
 - ✓ οι μαθητές μαθαίνουν να σκέφτονται κριτικά προσπαθώντας να υιοθετήσουν συμπεριφορές με θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον
- Η παρουσίαση αμφιλεγόμενων ζητημάτων στους μαθητές τούς παροτρύνει να επιχειρηματολογήσουν και να δουν διαφορετικές οπτικές για το ίδιο ζήτημα

Επισκόπηση 2 (διεθνής)

- Πώς η ΠΕ μπορεί να ενσωματωθεί στην εκπαιδευτική πρακτική
 - ✓ 54 θεωρητικά άρθρα με προτάσεις
 - ✓ 25 εμπειρικά άρθρα με διδακτικές παρεμβάσεις
- Επισκόπηση των διδακτικών παρεμβάσεων που αφορούν εμπειρικά άρθρα
 - ✓ κάποιες έρευνες περιγράφουν προγράμματα ΠΕ που έχουν αφορμή ερωτήματα των μαθητών
 - ✓ κάποιες έρευνες περιγράφουν προγράμματα ΠΕ που έχουν σχεδιασθεί από τον εκπαιδευτικό

Επισκόπηση 2 (διεθνής)

- Στις περιπτώσεις που τα προγράμματα ΠΕ έχουν αφορμή τα ερωτήματα των μαθητών οι μαθητές θεωρούνται ικανοί να αναλάβουν δράση για περιβαλλοντικά ζητήματα
 - ✓ σε κάποιες έρευνες γίνεται αναφορά στους τρόπους με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί ανιχνεύουν τα ενδιαφέροντα των μαθητών
- Παραδείγματα
 - ✓ σε μία έρευνα οι μαθητές παρατήρησαν πως τα πουλιά ψάχνουν τροφή στα σκουπίδια και ξεκίνησε μια κουβέντα σε ομάδες σχετικά με την προέλευση και τη διαχείριση των απορριμμάτων
 - ✓ σε μια έρευνα το πρόγραμμα ΠΕ ξεκίνησε με αφορμή το ενδιαφέρον των μαθητών στον λαχανόκηπο του σχολείου και συγκεκριμένα στα σκουλήκια που ζουν στο έδαφός του

Επισκόπηση 2 (διεθνής)

- Στις περιπτώσεις που τα προγράμματα ΠΕ έχουν σχεδιασθεί από τον εκπαιδευτικό η εστίαση βρίσκεται στην οικοδόμηση γνώσης
- Παραδείγματα
 - ✓ σε μία έρευνα το πρόγραμμα ΠΕ είχε στόχο οι μαθητές να οικοδομήσουν γνώση σχετικά με τη σημασία των δέντρων για το περιβάλλον
 - στόχος της έρευνας ήταν να διερευνήσει τους τρόπους που υποστηρίζουν τους μαθητές στην αποτελεσματική κατανόηση της σημασίας των δέντρων για το περιβάλλον
 - ✓ σε μία έρευνα το πρόγραμμα ΠΕ είχε στόχο οι μαθητές να οικοδομήσουν γνώση ένα απειλούμενο θηλαστικό της Αυστραλίας
 - οι ερευνητές ισχυρίζονται πως μαθαίνοντας για απειλούμενα είδη οι μαθητές αναπτύσσουν ενδιαφέρον για φιλοπεριβαλλοντική δράση

Επισκόπηση 3 (διεθνής)

- 20 άρθρα δημοσιευμένα μέχρι το 2019
 - ✓ όλα τα άρθρα αφορούν την παρουσίαση αποτελεσμάτων της εφαρμογής προγραμμάτων βασισμένων στην επαφή των μαθητών με τη φύση στο δημοτικό σχολείο
 - ✓ η πλειοψηφία των άρθρων έχει δημοσιευθεί από το 2014 έως το 2019
- Τα άρθρα αφορούν έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε διαφορετικές χώρες μεταξύ των οποίων η Αυστραλία, οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Νορβηγία, η Δανία, η Γερμανία, η Σουηδία και η Νότια Κορέα
- Ο αριθμός των συμμετεχόντων στις συγκεκριμένες έρευνες κυμαίνεται από 10 έως 647
 - ✓ οι μαθητές που συμμετείχαν σε όλες τις έρευνες ήταν 3283

Επισκόπηση 3 (διεθνής)

- Η ηλικία των συμμετεχόντων στις συγκεκριμένες έρευνες κυμαίνεται από 5 έως 13 ετών
 - ✓ η πλειοψηφία των ερευνών αφορά μαθητές 9-11 ετών
- Στο σύνολο των μαθητών που συμμετείχαν σε όλες τις έρευνες το 54% ήταν κορίτσια και το 46% αγόρια
- Οι διδακτικές παρεμβάσεις αφορούν διδακτικές δραστηριότητες
 - ✓ στη σχολική αυλή
 - ✓ το δάσος
 - ✓ τη φύση
 - ✓ έναν κήπο

Επισκόπηση 3 (διεθνής)

- Η συλλογή δεδομένων έγινε με τη χρήση
 - ✓ συνεντεύξεων
 - ✓ οργάνων (επιταχυνσιόμετρο)
 - ✓ ερωτηματολογίων
 - ✓ παρατήρησης
 - ✓ συνεντεύξεων
 - ✓ αυτοαναφορών
- Εμφανίζονται πέντε κατηγορίες αποτελεσμάτων
 - ✓ φυσική δραστηριότητα
 - ✓ ψυχική υγεία και ποιότητα ζωής
 - ✓ εκπαιδευτικά
 - ✓ εμπλοκή των μαθητών στη διδασκαλία
 - ✓ κοινωνικές δεξιότητες

Επισκόπηση 3 (διεθνής)

- Παραδείγματα αποτελεσμάτων που αφορούν τη φυσική δραστηριότητα
 - ✓ γενική φυσική δραστηριότητα
 - ✓ έντονη και ελαφριά φυσική δραστηριότητα
 - ✓ αριθμό βημάτων
 - ✓ επίπεδο δραστηριότητας
 - ✓ επίπεδο καθιστικής ζωής
- Παραδείγματα αποτελεσμάτων που αφορούν την ψυχική υγεία και ποιότητα ζωής
 - ✓ επίπεδα στρες
 - ✓ συναισθήματα
 - ✓ γενική ψυχική υγεία

Επισκόπηση 3 (διεθνής)

- Παραδείγματα αποτελεσμάτων που αφορούν την εκπαίδευση
 - ✓ δεξιότητες ανάγνωσης
 - ✓ δεξιότητες ορθογραφίας
 - ✓ δεξιότητες μαθηματικών
 - ✓ δεξιότητες γραφής
 - ✓ γνώσεις φυσικών επιστημών
 - ✓ στάσεις απέναντι στη γνώση
 - ✓ κίνητρα μάθησης
- Παραδείγματα αποτελεσμάτων που αφορούν την εμπλοκή των μαθητών στη διδασκαλία
 - ✓ επίπεδα προσοχής
 - ✓ επίπεδα συγκέντρωσης

Επισκόπηση 3 (διεθνής)

- Παραδείγματα αποτελεσμάτων που αφορούν τις κοινωνικές δεξιότητες
 - ✓ συναισθηματική νοημοσύνη
 - ✓ δεξιότητες επικοινωνίας
 - ✓ επίπεδο κοινωνικής δραστηριότητας
 - ✓ γενικές κοινωνικές δεξιότητες

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα)

- 55 διατριβές που εκπονήθηκαν στην Ελλάδα με θέμα που άπτεται της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΠΕ)
- Στόχοι
 - ✓ γνώσεις, ικανότητες, στάσεις και συμπεριφορές μαθητών/φοιτητών
 - ✓ απόψεις εκπαιδευτικών
 - ✓ απόψεις μαθητών και εκπαιδευτικών
 - ✓ αναλυτικά προγράμματα, παιδαγωγικά υλικά κ.α.

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): μεθοδολογία

- Παρατηρείται μια τάση αύξησης της προτίμησης των ερευνητών για τις ποιοτικές μεθοδολογίες έναντι των ποσοτικών
 - ✓ οι έρευνες στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν μόνο ποιοτικές μέθοδοι συλλογής δεδομένων υπερσχύουν ποσοτικά των ερευνών στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν μόνο ποσοτικές μέθοδοι
 - ✓ στις μισές εργασίες χρησιμοποιούνται και ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι
- Ποσοτικές μέθοδοι συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων χρησιμοποιούνται κυρίως σε εργασίες που προέρχονται από τμήματα θετικών επιστημών
 - ✓ ερωτηματολόγιο

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): μεθοδολογία

- Ποιοτικές μέθοδοι συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων χρησιμοποιούνται κυρίως σε εργασίες που προέρχονται από παιδαγωγικά τμήματα
 - ✓ ημιδομημένες συνεντεύξεις
 - ✓ συνεντεύξεις ομάδων εστίασης
 - ✓ ανάλυση περιεχομένου
 - ✓ έρευνα δράσης
- Συνδυασμός ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων χρησιμοποιούνται κυρίως σε εργασίες που προέρχονται από παιδαγωγικά τμήματα

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): μεθοδολογία

- Το θέμα των εργασιών αφορά τέσσερις κατηγορίες
 - ✓ οι μαθητές και η ΠΕ
 - ✓ το σχολείο και η ΠΕ
 - ✓ οι εκπαιδευτικοί και η ΠΕ
 - ✓ επιστημολογία και ΠΕ
- Οι μαθητές και η ΠΕ
 - ✓ γνώσεις, στάσεις και συμπεριφορές των μαθητών
 - ✓ αλλαγή γνώσεων, στάσεων και συμπεριφορών των μαθητών μετά από τη συμμετοχή τους σε διδακτική παρέμβαση
 - ✓ αποτύπωση της βιωματικής/επικοινωνιακής συνιστώσας προγραμμάτων ΠΕ και το αποτέλεσμα της πάνω στα παιδιά

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι μαθητές και η ΠΕ

- Γνώσεις, στάσεις και συμπεριφορές των μαθητών
- Η σχετική με το περιβάλλον γνώση των μαθητών φαίνεται να σχετίζεται με τη συμμετοχή τους σε προγράμματα ΠΕ
 - ✓ οι σχετικές με το περιβάλλον στάσεις τους δεν φαίνεται να σχετίζονται με τη συμμετοχή τους σε προγράμματα ΠΕ
- Βασικό ζήτημα των ερευνών κατά πόσο οι μαθητές πιστεύουν πως μπορούν να επηρεάσουν τα πράγματα
 - ✓ η πλειοψηφία των μαθητών φαίνεται να χαρακτηρίζονται από εξωτερικό σημείο ελέγχου
 - νιώθουν αποκομμένοι από την κοινωνία
 - περιμένουν από το σχολείο απλά να τους παρέχει γνώσεις

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι μαθητές και η ΠΕ

- είναι δυσαρεστημένοι από το παρόν
- φοβούνται το μέλλον
- ✓ η συμμετοχή σε προγράμματα ΠΕ τείνει να αναπτύσσει το εσωτερικό σημείο ελέγχου των μαθητών
 - νιώθουν πως είναι μέρος της κοινωνίας και έχουν αναπτύξει το ανάλογο αίσθημα ευθύνης και αυτοπεποίθηση, περιμένουν πως στο σχολείο θα οικοδομήσουν γνώσεις και θα αναπτύξουν δεξιότητες
- Οι ταξινομήσεις που χρησιμοποιούν οι μαθητές για τον φυσικό κόσμο χαρακτηρίζονται από ανθρωποκεντρικά κριτήρια
 - ✓ χρησιμότητα για τον άνθρωπο
 - ✓ επικινδυνότητα για τον άνθρωπο

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι μαθητές και η ΠΕ

- Αλλαγή γνώσεων, στάσεων και συμπεριφορών των μαθητών μετά από τη συμμετοχή τους σε διδακτική παρέμβαση
- Οι γνώσεις των μαθητών πριν τη διδακτική παρέμβαση είναι ελλιπείς ή/και λανθασμένες αλλά μετά τη συμμετοχή των μαθητών στη διδακτική παρέμβαση οι γνώσεις τους
 - ✓ αυξάνονται
 - ✓ γίνονται πιο ορθολογικές
 - ✓ γίνονται πιο ολοκληρωμένες
- Η βελτίωση των γνώσεων των μαθητών σε κάποιες περιπτώσεις συνοδεύεται από αλλαγή στις στάσεις τους απέναντι σε περιβαλλοντικά θέματα

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι μαθητές και η ΠΕ

- Η βελτίωση των γνώσεων των μαθητών σε κάποιες περιπτώσεις συνοδεύεται από αλλαγή του εσωτερικού σημείου ελέγχου
- Η συμμετοχή σε προγράμματα ΠΕ δεν επηρεάζει σε όλες τις περιπτώσεις τη φιλική προς το περιβάλλον στάση των μαθητών
- Ωστόσο, η συμμετοχή σε προγράμματα ΠΕ φαίνεται να επηρεάζει θετικά τη στάση των μαθητών ως προς την υποστήριξη περιβαλλοντικών κινημάτων

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι μαθητές και η ΠΕ

- Αποτίμηση των συνεργατικών/βιωματικών διδακτικών παρεμβάσεων
 - ✓ αξιολόγηση της συνεργατικής και βιωματικής συνιστώσας των προγραμμάτων ΠΕ
 - ✓ αξιολόγηση της συναισθηματικής εμπλοκής των μαθητών
- Η εφαρμογή της μαθητοκεντρικής προσέγγισης από τους εκπαιδευτικούς αντιμετωπίζει προβλήματα
 - ✓ τα προβλήματα φαίνεται να οφείλονται
 - στην απειρία/ελλιπή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών
 - στο αυστηρό θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του σχολείου

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι μαθητές και η ΠΕ

- Τα παιδιά συμμετέχουν σε προγράμματα ΠΕ επειδή
 - ✓ απολαμβάνουν την έξοδο από το σχολείο
 - ✓ τους αρέσει να συνεργάζονται με τους συμμαθητές τους
 - ✓ βρίσκουν ελκυστικές τις σχετικές δραστηριότητες
 - ✓ νιώθουν την ανάγκη να αποκομίσουν γνώσεις σχετικά με το περιβάλλον
- Κατά τη διάρκεια προγραμμάτων ΠΕ οι μαθητές αμφισβητούν την ιεραρχία της τάξης
 - ✓ η δημιουργία σχέσεων ισοτιμίας μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών οδηγεί στην αναδιανομή της εξουσίας στην τάξη
 - οι μαθητές ενδυναμώνονται και νιώθουν την αυτοπεποίθηση να εκφράσουν αιτήματα αναδιοργάνωσης του αστικού περιβάλλοντος

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι μαθητές και η ΠΕ

- Η συμμετοχή σε προγράμματα ΠΕ φαίνεται να οδηγεί τους μαθητές σε σημαντικές αλλαγές
 - ✓ μετασχηματισμός αξιών
 - ✓ δημιουργία ενσυναίσθησης
 - ✓ δημιουργία ατμόσφαιρας καλής συνεργασίας
 - ✓ ενεργός συμμετοχή
 - ✓ ανάπτυξη δημιουργικότητας
 - ✓ ενδυνάμωση του εσωτερικού σημείου ελέγχου των μαθητών
- Οι μαθητές οδηγούνται σε δράση για την αλλαγή του αστικού περιβάλλοντος μέσα από
 - ✓ τεχνικές δραματοποίησης
 - ✓ βιωματικές τεχνικές άμεσης επαφής με τον αστικό χώρο

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): το σχολείο και η ΠΕ

- Το σχολείο δεν φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μαθητών
- Στόχοι όπως η ενδυνάμωση του εσωτερικού σημείου ελέγχου των μαθητών, η αμφισβήτηση του ανθρωποκεντρισμού και η μετατροπή της τάξης σε μια κοινωνία πολιτών απαιτούν αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο της εκπαίδευσης
- Η συμμετοχή των μαθητών σε δράσεις σχετικές με το αειφορικό σχολείο σχετίζονται με
 - ✓ τις εμπειρίες μαθητών και εκπαιδευτικών
 - ✓ τις μαθησιακές προσεγγίσεις
 - ✓ την κουλτούρα του σχολείου

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι εκπαιδευτικοί και η ΠΕ

- Φαίνεται πως οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την ΠΕ ως γνωσιοκεντρική και εφαρμόζουν προγράμματα ΠΕ που περιστρέφονται κυρίως γύρω από γνώσεις αντί να εστιάζουν σε μεθοδολογίες διδασκαλίας
 - ✓ μάλιστα, συχνά τα προγράμματα ΠΕ δεν αφορούν τα τοπικά προβλήματα της καθημερινότητας των μαθητών
- Οι εκπαιδευτικοί δεν αντιλαμβάνονται τον ρόλο τους στη διαμόρφωση των στάσεων των μαθητών για το περιβάλλον
 - ✓ δεν συμπεριλαμβάνουν τους εαυτούς τους στους «σημαντικούς άλλους»

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι εκπαιδευτικοί και η ΠΕ

- Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν φαίνεται να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση του υπαίθριου χώρου και την ενσωμάτωση στη διδασκαλία της αλληλεπίδρασης μαθητών-φύσης
 - ✓ το φυσικό περιβάλλον θεωρείται χώρος αναψυχής και όχι πεδίο μάθησης
 - ✓ η παρουσία φυσικών στοιχείων θεωρείται διακοσμητική
- Οι εκπαιδευτικοί που απομακρύνονται από τον γνωσιοκεντρισμό φαίνεται να είναι εκείνοι που
 - ✓ διατυπώνουν σημαντική εθελοντική πρόθεση σε θέματα δράσεων για το περιβάλλον
 - ✓ χαρακτηρίζονται από ισχυρό εσωτερικό σημείο ελέγχου

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι εκπαιδευτικοί και η ΠΕ

- Οι εκπαιδευτικοί, κυρίως της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
 - ✓ αναγνωρίζουν την ανάγκη τους για επιμόρφωση στην ΠΕ
 - ✓ αντιλαμβάνονται πως οφείλουν να έχουν παιδαγωγικές και περιβαλλοντικές γνώσεις
 - ✓ είναι συνειδητοποιημένοι σε σχέση με τις ελλείψεις τους
 - ✓ επιζητούν χρόνο αναστοχασμού
- Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν την ΠΕ ως ένα αντικείμενο που στοχεύει στην προσωπική ανάπτυξη των μαθητών και οδηγεί σε αλλαγές του εκπαιδευτικού συστήματος

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι εκπαιδευτικοί και η ΠΕ

- Οι εκπαιδευτικοί διαπιστώνουν πως η εφαρμογή προγραμμάτων ΠΕ συνεισφέρει
 - ✓ στη βελτίωση των σχέσεων των μελών της σχολικής κοινότητας
 - ✓ στην ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινότητας σχετικά με περιβαλλοντικά ζητήματα
- Θεωρείται πως στην αποτελεσματική εφαρμογή προγραμμάτων ΠΕ συνεισφέρει περισσότερο η μεθοδολογία παρά το περιεχόμενο
- Ο ανθρωποκεντρισμός φαίνεται έντονος ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς
 - ✓ ο άνθρωπος έχει προνομιακή θέση στον πλανήτη και οι σχέσεις των ζωντανών οργανισμών εμφανίζονται ιεραρχημένες
 - ωστόσο, διατυπώνονται ηθικά και οικολογικά επιχειρήματα για τα «άγρια» ζώα

Επισκόπηση 4 (Ελλάδα): οι εκπαιδευτικοί και η ΠΕ

- Ενώ κάποιοι εκπαιδευτικοί φαίνεται να έλκονται από την παιδαγωγική της ΠΕ τελικά στην πράξη αναπαράγουν εν πολλοίς τον δασκαλοκεντρισμό
- Οι εκπαιδευτικοί φαίνεται πως αρχίζουν να εκπονούν προγράμματα ΠΕ μετά την πρώτη δεκαετία της καριέρας τους στο σχολείο – ενδεχομένως επειδή τότε αρχίζουν να νιώθουν τη σχετική αυτοπεποίθηση – και σταματούν μερικά χρόνια πριν συνταξιοδοτηθούν

Έρευνα δράσης

- Η έρευνα δράσης είναι μια ερευνητική διαδικασία που οι ίδιοι οι άνθρωποι της πράξης διενεργούν με στόχο να βελτιώσουν τις επαγγελματικές πρακτικές τους. Είναι μια μορφή έρευνας κατά την οποία ο ερευνητής είναι ταυτόχρονα και αυτός που δρα στην πραγματικότητα που ερευνά. Σε συνεργασία με άλλους που συμμετέχουν σε αυτή την πραγματικότητα, τη διερευνούν με σκοπό να την κατανοήσουν, να ερμηνεύσουν τις δυσλειτουργίες της, να διαγνώσουν προβλήματα και προοπτικές και τελικά να παρέμβουν για να βελτιώσουν όχι μόνο την πρακτική τους αλλά και τις συνθήκες μέσα στις οποίες δρουν ως επαγγελματίες. Δηλαδή η έρευνα δράσης είναι μια διαδικασία συνεργατικής έρευνας, που προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή των εμπλεκόμενων στο πεδίο που ερευνάται

Έρευνα δράσης

- Ο εκπαιδευτικός ως ερευνητής
 - ✓ παρατηρεί συστηματικά τη δράση του μέσα στο σχολείο με στόχο να την αποτιμήσει κριτικά
 - ✓ εκφράζει τη γνώμη του για την υπάρχουσα κατάσταση
 - ✓ αντιλαμβάνεται προβλήματα
 - ✓ διατυπώνει ερωτήματα
 - ✓ ορίζει ένα σχέδιο δράσης
 - ✓ στο τέλος της διαδικασίας την αξιολογεί με βάση τα στοιχεία που συλλέγει, αλλά και με τη βοήθεια όλων όσοι εμπλέκονται σε αυτή (μαθητές, συναδέλφους, γονείς κ.α.)
- Η έρευνα δράσης πρόκειται για μια διαδικασία
 - ✓ χωρίς τέλος μιας και τα συμπεράσματα οδηγούν κάθε φορά σε νέα ερωτήματα για να ακολουθήσει η ίδια ερευνητική πορεία
 - ✓ που είναι τόσο εκπαιδευτική όσο και ερευνητική

Έρευνα δράσης

Λέξεις δράσης	Λέξεις έρευνας
Πράττω	Ερευνώ
Παρεμβαίνω	Αναθεωρώ
Στοχεύω	Είμαι προσεκτικός
Είμαι αποφασισμένος	Είμαι πειθαρχημένος
Έχω κίνητρο	Έχω αποδείξεις
Έχω πάθος	Δρω συστηματικά

Έρευνα δράσης

- Η έρευνα δράσης είναι μια σπειροειδής μεθοδολογία
 - ✓ αποτελείται από ένα σύνολο φάσεων που αλληλοσχετίζονται χωρίς ένα συγκεκριμένο τέλος
- Στην έρευνα δράσης δεν υπάρχουν αυστηρά προκαθορισμένες ερευνητικές υποθέσεις, αλλά μόνο ερευνητικά ερωτήματα που διατυπώνονται αδρά
 - ✓ στόχος είναι να υπάρχει μια κατεύθυνση στην έρευνα χωρίς να την περιορίζει
- Η έρευνα δράσης είναι μια ανοικτή κυκλική διαδικασία, κατά την οποία οι συμμετέχοντες δρουν και στοχάζονται με στόχο
 - ✓ την κατανόηση
 - ✓ την αλλαγή
 - ✓ τη βελτίωση

Έρευνα δράσης

- Η έρευνα δράσης οργανώνεται με βάση τον αναστοχασμό
 - ✓ οι εκπαιδευτικοί-ερευνητές στοχάζονται και προσπαθούν να δώσουν ερμηνείες για ό,τι συμβαίνει στην τάξη τους
- Οι εκπαιδευτικοί-ερευνητές διατυπώνουν θεωρίες τις οποίες δοκιμάζουν στην τάξη τους και οδηγούνται σε ένα είδος πρακτικής γνώσης που βρίσκεται υπό συνεχή δοκιμή και στοχασμό
- Η έρευνα δράσης εφαρμόζεται πολύ καλά σε περιπτώσεις που
 - ✓ υπάρχει ένα πρόβλημα στην τάξη ή το σχολικό περιβάλλον και ο εκπαιδευτικός θέλει να βρει λύσεις
 - ✓ ο εκπαιδευτικός θέλει να αξιολογήσει κάποια καινούρια διδακτική μέθοδο ή καινούρια διδακτικά υλικά

Ανάλυση περιεχομένου

- Η ανάλυση περιεχομένου στοχεύει στην αντικειμενική και συστηματική περιγραφή του περιεχομένου γραπτού ή προφορικού λόγου
- Η ανάλυση περιεχομένου μπορεί να είναι
 - ✓ ποσοτική
 - ✓ ποιοτική
 - ✓ μεικτής μορφής
- Η ανάλυση περιεχομένου έχει σημαντική εφαρμογή σε ποιοτικές έρευνες

Ανάλυση περιεχομένου

- Η ανάλυση περιεχομένου αναφέρεται σε γραπτά κείμενα
 - ✓ βιβλία
 - ✓ εφημερίδες
 - ✓ περιοδικά
- Αλλά μπορεί να αφορά και προφορικό λόγο που έχει καταγραφεί και μεταγραφεί ώστε να μετατραπεί σε γραπτό κείμενο για την ανάλυση
 - ✓ συνεντεύξεις
 - ✓ διαλόγους

Ανάλυση περιεχομένου

- Η ανάλυση περιεχομένου μετατρέπει υλικό ποιοτικής φύσης σε μορφή
 - ✓ ποιοτικών δεδομένων
 - ✓ (υπό προϋποθέσεις) ποσοτικών δεδομένων
- Η ανάλυση περιεχομένου είναι μια τεχνική μετατροπής ενός μεγάλου πλήθους λέξεων
 - ✓ σε λιγότερες κατηγορίες περιεχομένου
 - με βάση συγκεκριμένους κανόνες κωδικοποίησης

Ανάλυση περιεχομένου

- Η μονάδα ανάλυσης μπορεί να είναι
 - ✓ μια λέξη
 - ✓ μια φράση
 - ✓ μια παράγραφος
 - ✓ ένα θέμα/μια έννοια
 - η ανάλυση εστιάζει σε έννοιες, νοήματα ή θέματα που σχετίζονται με τον ερευνητικό σκοπό
- Η μονάδα ανάλυσης καθορίζεται από τον ερευνητικό σκοπό
- Από την ανάλυση κειμένου προκύπτει ένα σύστημα κατηγοριών
- Η κατηγοριοποίηση γίνεται
 - ✓ με κριτήρια ποιοτικά
 - ✓ σύμφωνα με τον ερευνητικό σκοπό

Ανάλυση περιεχομένου

- Η μέθοδος της κατηγοριοποίησης αποτελεί τον κύριο κορμό της ανάλυσης περιεχομένου, καθώς αποτελεί τη διαδικασία κωδικοποίησης των δεδομένων
- Οι κατηγορίες στις οποίες θα κωδικοποιηθεί το κείμενο της έρευνας θα πρέπει να
 - ✓ είναι σαφείς
 - ✓ να εξυπηρετούν τον ερευνητικό σκοπό
 - ✓ να είναι αμοιβαία αποκλειόμενες
 - κάθε λέξη/φράση να μπορεί να μπει σε μόνο μία κατηγορία
 - ✓ να είναι εξαντλητικές
 - το σύνολο των δεδομένων να ταιριάζει σε κάποια κατηγορία

Ανάλυση περιεχομένου

- Στις ποιοτικές έρευνες το ενδιαφέρον στρέφεται περισσότερο στις κατηγορίες που αναδεικνύονται ανεξάρτητα από τη συχνότητα εμφάνισης κάθε στοιχείου
 - ✓ οι ποιοτικές έρευνες αναζητούν το «τι»
- Στις ποσοτικές έρευνες το ενδιαφέρον στρέφεται στη συχνότητα εμφάνισης κάθε στοιχείου
 - ✓ οι ποσοτικές έρευνες ενδιαφέρονται να συσχετίσουν
 - ✓ οι ποσοτικές έρευνες ενδιαφέρονται να επεξεργαστούν στατιστικά τα δεδομένα